

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4540032

ชื่อโครงการ : โครงการ "ศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน ระหว่าง

โรงเรียนในระบบกับชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษา
พื้นที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอีสาน"

ชื่อคณะวิจัย : 1.นางสาวจรรีรัตน์ ปอร์กแก้ว 2.นางสาวปราณีพันธ์ จารุวัฒนพันธ์ 3.นายถนอม มะธิปิไชย
4.นายภิรมย์ ภักดีเกียรติ 5.นายประสงค์ อัจฉาญ 6.นายสุพรม แวงกุดเรือ
7.นายสมพงษ์ รินโรตอง 8.นายณัฐพงษ์ ทองหล่อ 9.นายทวี หลาวนอก
10.นายวิรัตน์ เกลี้ยงแสนเมือง 11.นายเจริญ เครือแวงมนต์ 12.นายแสง พรหมฮาด
13.นายสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ 14.นายคำเดื่อง ภาษี 15.นายผาย สร้อยสระกลาง

ระยะเวลาโครงการ : มีนาคม 2545 – มิถุนายน 2546

สังคมไทยแต่เดิมเป็นสังคมเกษตรกรรมและมีวัฒนธรรมแบบชาวพุทธ ได้เปลี่ยนแปลงเป็นสังคม
อุตสาหกรรมทุนนิยมฟุ้งฟิง ซึ่งปรากฏวิกฤติการณ์ปัญหาที่มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นๆ ในขณะเดียวกันได้ปรากฏ
เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ ในนามโรงเรียนชุมชนอีสานซึ่งต่อมาขยายเป็นเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและ
พหุภาคีภาคอีสาน ได้มีการทำงานเชิงรุก สร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยสร้างครอบครัวพึ่งตนเอง และ
พึ่งพากันเองที่มีสุขภาพดี คุณภาพชีวิตดี สิ่งแวดล้อมดี ให้ได้ 1 ล้านครอบครัว ในปี พ.ศ.2559 โครงการจึงได้
ปรับใช้กิจกรรมหลักลดวงจร 2 ประการ คือ หลักสูตรรพอ.ภาคประชาชน และหลัก"อภิธานิยมธรรม" เพื่อพัฒนา
เครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อไปสร้างเสริมความเข้มแข็ง
ของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อให้การทำงานร่วมกัน
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไปสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก
ให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีศักดิ์ศรี

วิธีการศึกษาดำเนินงานตามระเบียบวิธีการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมและวิจัยเชิงคุณภาพ ในพื้นที่
ภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์ในเขตการเคลื่อนไหวของโรงเรียนชุมชนอีสาน(อำเภอลำปลายมาศ อำเภอสตึก
และกิ่งอำเภอแคนดง) โดยอาศัยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การพบปะสนทนาอย่างไม่
เป็นทางการ การสัมภาษณ์ระดับลึก การคัดลอกข้อมูลที่มีอยู่แล้ว การเสวนาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เกี่ยวข้อง
และมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ด้วยการตรวจสอบสามเส้าทั้ง ด้านข้อมูล
ด้านผู้วิจัย ด้านทฤษฎี ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล และด้านรายงานวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การใช้หลักสูตร รพอ.ภาคประชาชน ส่งผลให้ทุกฝ่ายมีหัวใจดวงเดียวกัน
มีความมุ่งมั่นสู่วิถีปฏิบัติ และโดยอาศัยหลักอภิธานิยมธรรม ได้ดำเนินกิจกรรมที่เป็นฐานของหลักสูตรท้องถิ่น
เพื่อการจัดการความรู้ ไปบรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา บนการทำงานร่วมกันด้วยความสัมพันธ์แบบ
แนวราบ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเสมอภาคระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการจัด
การศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และสามารถดำรงตนอยู่ในท้องถิ่น
อย่างมีศักดิ์ศรี นั้น ระบบโรงเรียน จำเป็นต้องทำงานร่วมกับระบบอื่นๆในสังคมในเชิงเครือข่ายการเรียนรู้

ระบบที่สำคัญที่สุดคือ ระบบครอบครัว และระบบเครือข่ายภูมิปัญญาในชุมชน รวมทั้งต้องทำงานร่วมกับ ระบบของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยสถาบันนั้นนอกจากร่วมเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ของสถาบันเองแล้ว ยังทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษาหน่วยเหนือ หรือองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมเรียนรู้อย่างเสมอภาค บนความสัมพันธ์แบบแนวราบ

ระบบโรงเรียนต้องสร้างเสริมศักยภาพในการประสานความรู้สากลกับวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อ การเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพที่หลากหลาย / ต้องออกแบบหลักสูตรที่ครอบคลุมทั้งสำหรับเด็กทั้งถิ่นและ เด็กที่รักถิ่น / และต้องมีผู้บริหารและครูแกนนำที่มีวิสัยคิดและโลกทัศน์เชิงมิติชุมชนและมิติสังคม

ระบบครอบครัวต้องสร้างเสริมวิถีคิดและโลกทัศน์ให้เด็กอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา โดยต้องสร้าง เสริมถึงขั้นของความเป็นผู้มีปัญญา และเป็นผู้มีจิตวิญญาณ(หรือจิตใจสูง) ได้แก่ การเป็นผู้รู้เท่าทันและสามารถ พยากรณ์แนวโน้มของวิกฤติการณ์ทางสังคม / การรู้วิธีอ่านรู้หนาว ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมแก้ปัญหาสังคม / การสร้าง เสริมวิถีคิดแบบใฝ่รู้ ใฝ่แสวงหา - พึ่งตนเอง - ใฝ่จัดการความรู้ (แทนการเรียนรู้เพียงวิชาชีพ) - แบบเป็นผู้สร้างงาน (แทนการหาสมัครงาน) - รักความเป็นอิสระ / การสร้างลักษณะนิสัยยอดทนอดกลั้น อ่อนน้อมถ่อมตน (เรียนรู้ จากผู้อื่น) เกื้อกูล และ มีจิตใจสูง

ระบบเครือข่ายภูมิปัญญา เป็นระบบที่มีศักยภาพในการเคลื่อนไหวสร้างเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ ใน การจัดการปัญหาเชิงโครงสร้างสังคม โดยเชื่อมโยงการเรียนรู้กับฝ่ายศาสนธรรมที่มีฐานคิดเดียวกัน "พึ่งตนเอง"

ระบบสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีศักยภาพในการออกแบบหลักสูตร ในเชิง "หลักสูตรจัดการความรู้" เพื่อรองรับ ผู้เรียนไม่ว่าจะจบการศึกษาในระบบระดับใด ให้สามารถนำความรู้ ที่เรียนมาในระบบมาใส่กระบวนการของ "หลักสูตรจัดการความรู้" เพื่อให้เป้าหมาย "การสามารถดำรงตน อยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี" เป็นจริงได้ในวิถีปฏิบัติที่ต่อเนื่องจากการศึกษาในระบบอื่นๆ

จังหวะก้าวของกระบวนการไปบรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษาตามลำดับ คือ การนำเอา เป้าหมายสุดท้ายเรื่อง "ความสามารถดำเนินวิถีชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี" เป็นตัวนำ แล้วก็จะพลอย บรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษาเรื่องอื่นๆที่เหลือทั้ง "การเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข"

ปัจจัยที่เอื้อให้บรรลุผลอย่างแท้จริง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดการให้เกิดปฏิกริยาร่วมของ ปัจจัยเสริมเชิงเคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริม 3 ด้านสำคัญ ชาติปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง อาจบรรลุผลอย่าง ไม่สมบูรณ์ โดยต้องประกอบด้วย(1)ปัจจัยด้านผู้บริหารที่มีศักยภาพของวิถีคิดเชิงมิติชุมชน และมิติสังคม (2) ด้านชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านกับความเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ และ(3)ด้านครูแกนนำที่มี กระบวนการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง

เงื่อนไขสำคัญเพื่อการบรรลุเป้าหมายสุดท้ายทางการศึกษา ควรมีแนวทางการจัดการ ดังนี้ (1)กรณีพื้นที่ที่มีเครือข่ายภูมิปัญญา เคลื่อนไหวสร้างเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ในเชิงของการจัดการปัญหา เชิงโครงสร้างสังคม อยู่แล้ว โรงเรียนสามารถจัดบทบาทแบบ "เข้าไปร่วมเรียนรู้" (2) กรณีพื้นที่ที่ไม่มี เครือข่ายภูมิปัญญา โรงเรียนควรจัดบทบาท แบบ "เข้าไปร่วมประสานงาน" กับหน่วยงานอื่นที่มี ศักยภาพ สร้างเสริมให้เกิดเครือข่ายภูมิปัญญาขึ้นในพื้นที่ (3) การขยายพื้นที่การทำงานร่วมกันระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน นั้น ควรจัดการ โดยอาศัยหลักการ "ขยายในกลุ่มรู้จัก" ที่มีแนวโน้มจะเข้าถึง "แนวคิดรักถิ่น" ล้วน "กลุ่มท้องถิ่น" นั้น ต้องมีระยะผ่านให้เรียนรู้ตามหลักสังขธรรมที่ว่า "เมื่อได้เผชิญทุกข์ จึงมีดวงตาเห็นธรรม"

ABSTRACT

Project Code : RDG4540032

Project Title : The study and development of learning networks that facilitate cooperation among the state – system schools and the community in order to promote strong community : the case study of the Northeast Community School' s movement.

Researchers : 1. Miss Jareeratana Prokekaew 2. Miss Praneepan Jaruwattanapan
3. Mr. Tanom Matipikai 4. Mr. Pirom Pakdeekiat 5. Mr. Prasong Arthan
6. Mr. Suprom Ngaewgudreua 7. Mr. Sompong Rinthaisong
8. Mr. Natapong Tonglor 9. Mr. Tawee Laonork 10. Mr. Wirat Gliangsaenmeuang
11. Mr. Jaroen Kreuawangmon 12. Mr. Saeng Promhad
13. Mr. Suttinun Prachayapreut 14. Mr. Kamdeuang Pasee 15. Mr. Pai Soisaklang

Time Scale : March 2002 – June 2003

In the past Thai society was essentially agricultural with Buddhist culture. Then society changed to industrial-based capitalism. As a result, many crises have occurred and these crises are getting worse and worse. At the same time "The Buriram Local Knowledge Network" was created under the name of "The Esan Community School". This later expanded into "The Esan Local Philosophers' Civic Network". This network takes positive action to promote community strength through creating 1 million individually and mutually self – reliant families with good health , quality of life and environment by the year 2016. The project has adapted 2 basic activities : the learning curriculum of "the People College" and "the Buddhist of Aparihaniyatam" . These are used to develop learning networks that facilitate cooperation between the school and the community in order to promote community strength and have positive effects on children.

This research aims to study and develop learning networks that facilitate cooperation between the school and the community strength through organizing education that enables children to be good , clever , happy , and also enables them to live in their local with dignity.

This research used the standard methods of participatory and qualitative research covering the area of the Buriram Local Knowledge Network , within the range of the "Esan Community School" (Lamplaimart , Steuk , and Kaen Dong districts). Data was collected through participatory observation , informal meetings / conversations , in–depth interviews , unobtrusive measure , and meeting relevant parties. The data collected was tested for accuracy using triangulation approach in term of data , researchers , theory , data collection method and research reports.

This study found that using the learning curriculum of "the people ' s college" enabled all parties to come together as one and to be committed to work together using the principle of "Aparihaniyatam" to carry out activities that are the foundation of a local curriculum in order to

manage knowledge to achieve the ultimate target of education using cooperation at a horizontal level and the equal exchange of knowledge between the school and the community.

In order for participation between the school and the community to promote community strength through organizing education that enables children to be good , clever , happy , and to live in their local area with dignity, the school system must cooperate with other systems in society in the form of a learning network. The most important of these social systems are the family system and the Local Knowledge Network system. Schools must also work together with higher education institutions for local development. These institutions , a part from learning together for their own benefit , can also play a coordinating role with educational units , higher authorities and other relevant organizations to learn together on an equal basis at the horizontal level.

The school system must promote the potential to coordinate international knowledge with the local lifestyle for learning and the development of diverse potential. School must design curriculums that cover both children who want to stay in their local area and children who want to leave. Schools must have administrators and core teachers who have ideas and visions with social and community dimensions.

The family system must provide close , ongoing promotion of ideas and views of the children even up to the level of being truly wise and spiritual. This means they must learn quickly enough to meet changes and to predict social crises. They must have truly comprehensive knowledge to work together to solve social problems. They must promote ideas of the desire for knowledge , self-reliance , organization of knowledge (instead of pure academic learning) , the creation of work (instead of applying for jobs) , a love of freedom , building to restrain , endurance , respectability , help and spirituality.

The Local Knowledge Network system has the capacity to promote learning networks to solve problems in terms of social structure by binding a learning network with the religious group that has the same thought.

The higher education institution for local development has the capacity to develop curriculums in terms of "knowledge organization" to receive students , irrespective of their level of education , who can use their knowledge gained from the system with the "knowledge organization curriculum" to achieve the ultimate target of "living in dignity in one's local area". This can be achieved as a continuation of studies from other systems.

The pace of the processes for achieving the ultimate target of education is dictated by emphasizing "the ability to live in dignity in one's local area". The other targets of education (good , clever , happy) will be achieved. As by products of this emphasis , a factor which assists in truly achieving results is the necessity to create a joint reaction in terms of the 3 promoting areas. (One or more is missing total success cannot be achieved.) (1) Administrators : They must have the capacity

to think in social and community dimensions. (2) Communities : Local Philosophers and Learning Networks. (3) Core Teachers : They must participate in learning processes with local knowledge networks on regular and continuous basis.

Conditions for achieving the ultimate target of education should be managed as follows :

- (1) In the case of areas with local knowledge networks that work to promote learning networks to solve problems in terms of social structure. Schools can organize their role as "participatory learning".
- (2) In areas with no local knowledge networks , schools should organize their role as "participatory coordination" with other organizations that have the capacity to facilitate the creation of local knowledge networks in that area.
- (3) Expansion of cooperation between schools and communities should rely on the principle of "expansion with groups of people who know each other" and are likely to favor "idea of localism". As for people who "leave their local area" , it is necessary for them to have a period of time to learn the truism that "undergoing suffering leads to insight".